

"ШколярИК"

Ф
то

Стройванса В.В.

Сьогодні на уроці

Чи можна зробити з мухи слона? Звичайно, будь-хто скаже, що не можна. Тільки в казці «вдається» перетворити щось у щось і навіть у когось. Але так може думати тільки та людина, яка не знає, або забула про **фразеологізми**, тобто про **стійкі сполучення слів**. За допомогою їх можна не тільки **зробити з мухи слона**, із чогось дрібного зробити

щось велике, перебільшити, а й *рукою подати* всього-навсього на кілька кілометрів відстані; *наїтися березової каші* за власні провини; *бути білою вороною* серед своїх же однокласників і почуватися (бути) *на сьомому небі* від перегляду фільму, прочитання книжки; зробити *ведмежу послугу* (не потрібну, безглузду, в'їдливу послугу) своєму однокласникові, батькам.

Адже все це на перший погляд дивно. «Розірвавши» ці сполучення слів, чи сказавши їх в іншій ситуації, ми повністю втрачаємо їхнє значення, їхню образність: тільки люди-на щось може подавати рукою; каша буває гречана, рисова, пшоняна, а щоб березова, то ще ніхто не смакував нею. Правда, дуже рідко, але таки трапляються в природі ворони, на відміну від чорних, білого кольору. І **орнітологи**, люди, що займаються вивченням птахів, саме так і сприймають їх.

Наскільки бідною, примітивною стає наша мова без стійких сполучень слів – фразеологізмів! І навпаки, яка красива, багата, образна мова того, хто влучно, доречно вживає фразеологізми. Вона тоді звучить як музика, від такої мови справді можна почуватися на сьомому небі. Інколи буває так, що тільки завдяки стійким сполученням слів можна висловити своє почуття, дати правильну відповідь, досить влучно і кмітливо. Але цьому треба вчитися.

• **Здоровенькі були. Гігієна**

Бруднолапок не пуцу!

Білка каже білченятам:

-Мийте, дітки, хутко лапки!

Впрів он борщик у печі,

І спеклися калачі.

Так і знайте – до борщу

Бруднолапок не пуцу!

Киця по двору ходила

Киця по двору ходила –
Босі лапки забруднила.
Бо осінній дощ нудотний

Двір перетворив в болото.
Буде киці що робити –
Всенький вечір лапки мити

Марія Пономаренко

• *Крилаті вислови. Фразеологізми*

Березова каша

Ще за часів Київської Русі дітей навчав грамоти дяк. Коли закінчувався якийсь період навчання, то це було значною подією у житті учня і його батьків. Саме тому цю подію урочи-сто відмічали: варили великий горщик смачної каші і відноси-ли учням. Звичай цей протягом історії зазнав чималих змін, породивши у сучасній мові слово «**однокашник**», що означає «**товариш по навчанню**». Не всім під силу буває та чи інша справа, не кожній дитині вистачає сили волі, охоти, щоб ус-пішно вчитись, тому не тільки корисні властивості каші були потрібні, а інколи застосовували метод «фізичного вихова-ння». Дітей **карали** за якусь провину **березовими різками**. Звідси й пішов жартівливий вислів дати «**березової каші**».

• *Розповіді про Житомир. Таке гарне ім'я*

Ви вже знаєте легенду про походження мого імені. Інші іс-торики кажуть, що ніякий я не ратник Житомир, а торговець хлібом – «житомер». Так і справді писали колись моє ім'я. Мовляв, я той, що міряє хліб – жито. Можли-во, й так. Адже я давно відомий, як важливий в Україні центр торгівлі хлібом.

Мені дуже приємно, що моє ім'я носить бага-то вулиць в різних містах України і,

навіть, за рубежем. Наприклад, у Празі, в Чехії є Жито-мирська вулиця. А в Омській області Росії – село Житомир, засноване на початку минулого століття виходцями з нашого краю. Місто Житомир є також в Хорватії. В нашій столиці Києві є аж дві вулиці, що названі моїм іменем: «Велика Житомирська» та «Мала Житомир-ська».

А хіба не радує мене те, що серед людей з прізвиськом «Жи-томирець», «Житомирський» або «Житомирська» є чимало відомих вчених, музикантів, художників і просто гарних лю-дей. Моє ім'я носить велике морське судно-танкер*, і затиш-не кафе у Києві. Я горжуся своїм іменем. Воно красиве і не-повторне! В ньому – золотаві житні ниви і блакитне мирне небо над ними. В ньому – немов вся Україна, бо в ньому сим-вол рідної Батьківщини. Недарма наш земляк поет **Вадим Крищенко** у вірші «Ми – українці» сказав:

«Ми вчили світ, як сіять жито».

Ось і мій герб - замкова брама з трьома баштами і широко відчиненими воротами – прикмети миролюбства і гостинно-сті.

Танкер* - судно для перевезення нафти.

(За Г. Мокрицьким «Розповіді про Житомир»)

- **Ми подорожуємо.**

- **Вінниця**

На осінніх канікулах ми від-відали Поділля. Знайомилися з містом Вінницею - провели ав-тобусну екскурсію і почули

4 «Школяр» № 2 (34) жовтень 2012 р.

ці-каву розповідь екскурсовода, побували в найбільш цікавих місцях міста. Завітали і на кон-дитерську фабрику «Рошен». Про подорож на фабриці чи-тайте в наступному номері.

Вінниця розташована на бе-регах **Південного Бугу**. Це тре-тя за довжиною (після Дніпра та Дністра) річка України і найбільша, **яка тече виключно територією України**. Продовж століть назву річки зміню-вали. Турки називали її Ак-су, що означає "біла вода", греки - Гіпанісом або Іпанісом. Слов'яни нарекли річку Богом (в розумінні "багата" або "та, що тече по багатій, родючій зем-лі"). Сучасну назву річка отримала випадково. Проводячи на початку ХХ століття дослідження Правобережної Укра-**їни**, російський геолог В.Д. Ласкарев звернув увагу на існу-вання двох річок з однаковими (як йому здалося) назвами – Буг. **Західна річка й справді звалася Бугом, південна – Бо-гом**. Проте В. Д. Ласкарев не помітив цього і, щоб можна було в подальшому розрізнити річки, наніс їх на карту як **Західний Буг і Південний Буг**.

Вінниця - походить або від назви річки, Віннички, або ж від старослов'янського слова - "віно", придане, посаг, даро-вана земля. З історії відомо, що Вінниця була придбана князями Коріатовичами. Найбільш цікавими пам'ятка-ми Вінниці є домініканський костел,

дерев'яна Миколаїв-ська церква, а також **садиба видатного хірурга Миколи Пирогова**.

В XIX ст. із Вінницею був по-в'язаний останній період діяльності геніального лікаря-хірурга зі світовим ім'ям – **Миколи Івановича Пирогова** (1810 -1881 рр.). Саме він вперше в світовій медичній практиці впровадив накладання при переломах гіпсової пов'язки, використання в хірургії ефірного знеболювання (загальний наркоз), виступив засновником оперативної хірургії. Пирогов є засновником Російського Червоного Хреста.

До складу музею-садиби М.І.Пирогова входять:

- будинок, в якому жив М.І Пирогов, і де розміщена експозиція про його життя і діяльність.
- музей-аптека з інтер'єрами приймальні та операційної М. І. Пирогова в його садибі Вишня.
- церква-некрополь, де покоїться забальзоване тіло ученого.
- меморіальний парк, в якому збереглися дерева, посаджені М.І. Пироговим.

Фото Стройванса В.В.

Музей відноситься до найважливіших об'єктів культурної

спадщини України і займає особливе місце у міжнародному туризмі.

В самому парку ми зустріли прудких білочок, які прибігли познайомитися з гостями. Вони з зацікавленістю

розгля-дали нас, а ми змогли побачи-ти осінні білчині ігри. І прав-ду кажуть:

«Де лісова гілка - там і білка».

- ***Крилаті вислови. Фразеологізми***

Біла ворона

Цей фразеологізм налічує майже дві тисячі років. Увійшов він у всі мови світу. А вперше його використав римський поет Ювенал: «Доля наділяє царство рабам, полоненим... тільки щасливців таких менше, ніж білих ворон»

Уживається цей вираз для характеристики людини, яка ви-різняється серед інших своєю поведінкою, зовнішнім вигля-дом.

- ***Це цікаво знати***

Як називали Дніпро у давнину?

Назва «**Дніпро**» наймовірніше походить від давньоіранського слова «дану апара», що означає «задня річка». Назва **Борисфен** означає «північна вода». **Данаприс** – означає «велика вода». Давні слов'яни за часів Київської Русі називали Дніпро **Славутичем**. Дніпро є третьою за довжиною річкою в Європі. Його довжина становить 2200км, з них на територію Росії припадає 485км, Білорусі -595км, на білорусько-український кордон -115км, але найдовший свій шлях -1090км – Дніпро проходить територією України.

- ***Це цікаво знати.***

Чому вранці трава часто буває мокрою, навіть якщо не було дощу?

В повітрі завжди є молекули води, або водяна пара. Чим тепліше повітря, тим більше в ньому може знаходитись во-дяної пари. Коли повітря охолоджується, воно досягає тем-ператури, при якій не може надалі утримувати вологу. Ця температура називається **точкою роси**. При цій температурі водяна пара конденсується і перетворюється в рідину. Вночі, коли немає сонячного тепла, температура землі і трави на ній знижується. Якщо вона стає нижчою точки роси повітря, яке стикається з землею і травою на ній, то відбувається конденсація*. До ранку трава вкриється крапельками води, навіть якщо вночі не було дощу. Ця волога на траві називається **росою**. Роса часто випаровується вранці під дією сонячного тепла до того, як ми її побачимо. (Якщо вночі температура впаде нижче точки замерзання, то роса перетвориться в іній). Те ж саме відбувається, коли теплого літнього дня в склянку наливають холодні напої.

Конденсація* – перетворення речовини із газоподібного стану в рідкий.

• Тренінг інтелекту

Кросворд «Державні символи України»

1. Хто автор слів Гімну України?
2. Край, де ви народились, живете і зростаєте.
3. Знак, що символізує міць держави.
4. Людина, яка належить до певної держави, підпорядковується її законам, перебуває під її захистом.
5. Столиця України.
6. Найголовніша пісня країни.
7. Один із державних символів.

			1											
2														
		3												
4														
			5											
	6													
			7											